

CONFLICTE PALESTÍ-ISRAELIÀ. EL PREU DE "L'STATU QUO"

Fa temps que les negociacions entre palestins i israelians desperten poques expectatives. El clima d'escepticisme s'ha imposat en els cercles polítics, diplomàtics i periodístics i es va fer encara més evident durant el 2010, malgrat la represa momentània de les converses directes entre les parts, escenificada en una reunió entre Benjamin Netanyahu i Mahmud Abbas a la Casa Blanca després de vint mesos sense diàleg formal. Com una profecia autocomplerta, les converses fracassaren algunes setmanes després, després de la decisió del govern israelià de reprendre la construcció d'assentaments jueus a Cisjordània enmig de les protestes palestines i de la comunitat internacional. El persistent bloqueig del diàleg en els últims anys ha posat en dubte les preteses intencions –i la capacitat política– del govern de Barack Obama per donar un impuls definitiu al procés de pau del Pròxim Orient. No obstant això, des d'una perspectiva històrica, es tracta només de l'última etapa d'ensopegades en un anar i venir de negociacions que en les últimes dues dècades no ha obtingut resultats concrets a l'hora d'abordar els temes clau del conflicte: la definició de fronteres, el destí dels assentaments, la capitalitat de Jerusalem i el retorn dels refugiats palestins. En l'última dècada la situació ha derivat en brots de violència recurrents d'intensitats diverses que des de l'esclat de la segona Intifada l'any 2000 fins al setembre de 2010 han deixat gairebé 7.500 víctimes mortals, el 85% de les quals eren palestines.¹ Paral·lelament, ha donat peu a la imposició sobre el terreny d'una sèrie de polítiques israelianes. L'avanç dels assentaments, la construcció del mur de separació, el control creixent de Jerusalem Oriental han

anat guanyant espai en el marc d'un aparent *statu quo* que no és immòbil, ja que a la pràctica determinades polítiques de fets consumats van consolidant les posicions d'Israel mentre es fa cada vegada més difícil imaginar la viabilitat d'un futur Estat palestí. Sense necessitat de ser testimoni d'incidents de violència directa, qualsevol observador interessat que viatgi a la zona pot veure les conseqüències d'aquest escenari en algunes instantànies de l'ocupació. Una visita a Hebron, una aproximació al mur o un recorregut per Jerusalem Oriental permeten fer-se una idea de les realitats quotidianes d'aquest conflicte que transcorren més enllà dels titulars de l'alta política internacional.

Ubicada a uns 30 quilòmetres de Jerusalem, Hebron té rellevància religiosa per a jueus, cristians i musulmans perquè, segons la tradició hi estarien enterrats Abraham, la seva dona Sara, el seu fill Isaac i el seu nét Jacob. Al llarg de la història una minoria jueva ha conviscut amb una majoria musulmana a Hebron, tot i això la localitat també ha estat escenari de fets de violència que l'han fet tristament cèlebre, en especial per dues massacres, una amb víctimes jueves i una altra amb àrabs, al segle XX.² L'any passat la ciutat va tornar a ser en el centre d'atenció per l'assassinat de quatre colons per Hamàs als seus voltants, un dia abans de la reunió de Netanyahu i Abbas a Washington. Actualment, Hebron es coneix per ser una de les àrees més complicades dels territoris ocupats i és l'única ciutat palestina de Cisjordània amb un assentament jueu en ple centre. Uns 166.000 palestins conviuen amb 800 colons a la ciutat, que va ser dividida en dues parts en el marc del procés de pau d'Oslo. L'acord d'Hebron subscrit el 1997 va

Pamela Urrutia. Investigadora de l'Escola de Cultura i Pau des de 2009, responsable del seguiment i anàlisi dels conflictes i tensions al Magreb i Orient Mitjà. Màster en Relacions Internacionals de l'Institut de Barcelona d'Estudis Internacional (IBEI), és periodista de la Universitat Catòlica de Chile, postgrau en Comunicació en Conflictes i Pau (UAB) i cursos d'especialització en Mediterrani i Món Àrab. És coautora de la darrera edició d'*Alerta! Informe sobre conflictes humans i construcció de pau.* Pamela.Urrutia@uab.cat

determinar la creació d'una àrea denominada H1 sota jurisdicció total de l'Autoritat Palestina i una altra zona, H2, que va quedar sota control militar israelià i que correspon al 18% de la ciutat. En aquesta zona estan situats els barris dels colons, però també hi viuen uns 35.000 palestins. A partir de la segona Intifada els militars israelians també van avançar posicions a la zona H1 i paral·lelament van intensificar les polítiques de separació entre israelians i palestins a l'àrea H2. Amb l'argument de donar seguretat als colons, l'exèrcit ha creat "zones de protecció" en les quals ha imposat severes restriccions de moviment als palestins. Com a resultat, més del 40% dels palestins d'aquesta zona han abandonat les seves llars en els últims anys i s'han tancat més del 70% dels negocis palestins al centre d'aquesta ciutat palestina, la segona de Cisjordània.

El viatge a Hebron des de Jerusalem és d'uns quaranta minuts i permet veure sobre el terreny el que les ONG de drets humans denuncien en documents i mapes. Les línies acolorides dels carrers del centre de la ciutat troben l'equivalent real en les vies assenyalsades on els palestins no poden conduir, no poden obrir comerços o per les quals no poden passar ni tan sols caminant. El control i la tensió són evidents. Els soldats israelians agafen de les espatlles o de les samarretes els joves palestins que s'acosten a vendre begudes o alguna artesanía als visitants quan intenten passar a la zona prohibida que pot ser, simplement, una avinguda com Shuhada Street. L'antic eix del centre comercial d'Hebron ha esdevingut un carrer fantasma. Fotografies de 1999 donen testimoni de l'agitada activitat del mercat de fruites de la zona, on avui només hi ha portes metàl·liques tancades, filats, grafitis

“ Amb l'argument de donar seguretat als colons, l'exèrcit ha creat "zones de protecció" en les quals ha imposat severes restriccions de moviment als palestins.”

La situació a Hebron no és la més extrema, però sí una de les més visibles i un model del que es pot trobar a la resta de territoris ocupats, on hi ha més de 130 assentaments, amb una població que ja supera el mig milió de persones.”

E56

NOUS HORIZONS 2011 | 2011

que insulten els àrabs i murals que reivindiquen la històrica presència jueva a la ciutat i denuncien l'apropiació de terres i habitatges després de la massacre del 1929. Les poques cases habitades per palestins en aquest carrer tenen les entrades clausurades i els balcons completament enreixats, motiu pel qual s'han vist obligats a obrir accessos al costat oposat de les seves vivendes. Només els colons poden passar-hi. També els estrangers, encara que les visites organitzades per ONG com Breaking the Silence –formada per ex soldats israelians que denuncien els abusos de l'ocupació– han de dur escorta policial, a causa dels recels que provoquen en els habitants dels assentaments. ONG palestines, però també israelianes, han denunciat que les polítiques de segregació adoptades a Hebron excedeixen les necessitats de seguretat i, a la pràctica, faciliten l'expansió de les colònies i el domini del territori per part d'Israel. Un objectiu que es veuria reforçat per les polítiques de control a la població per part de l'exèrcit –patrulles permanents, intimidacions, registres nocturns– i per l'actitud oficial de “deixar fer” davant la violència dels colons, que a Hebron es troben entre els més radicals i que actuen impunement i regularment contra els palestins sense que el govern, com a potència ocupant, compleixi amb l'obligació de garantir la llei i protegir tota la població, segons el testimoni d'un de tants soldats israelians que van servir a Hebron i que durant la seva estada va ser testimoni de molts atacs perpetrats pels colons, sense poder fer-hi res. “Tu ets aquí per protegir els colons. Ets combatent, no un policia”.

La situació a Hebron no és la més extrema, però sí que és una de les més visibles i un model del que es pot trobar a la resta dels ter-

ritoris ocupats, on hi ha més de 130 assentaments, amb una població que ja supera el mig milió de persones.³ Nacions Unides ha demanat en reiterades ocasions a Israel queaturi la construcció d'aquestes colònies, que segons la llei internacional són il·legals ja que la potència ocupant té prohibit transferir població al territori ocupat i realitzar fets sobre el terreny que en consolidin el control. Els assentaments no només han convertit el mapa de Cisjordània en una pell de lleopard sense continuïtat territorial, sinó que també –com destaquen ONG com B'Tselem– han provocat que Israel apliqui règims legals diferenciats a les persones d'un mateix territori, on els drets depenen de la seva nacionalitat.

En aquest context, el mur de separació també ha ajudat a consolidar el control del territori per part d'Israel. Construïda des del 2002, després d'una sèrie d'atacs suïcides a Israel en el marc de la Segona Intifada, la barrera de separació va ser condemnada per la Cort Internacional de Justícia –el màxim òrgan judicial de Nacions Unides– que en una opinió consultiva de 2004 va considerar que no podia justificar-se per motius de seguretat nacional ni de legítima defensa i que havia de ser desmantellada. En l'actualitat, el 58% del recorregut projectat del mur ja s'ha construït, mentre que el 85% del traçat es dibuixa més enllà de la Línia Verda i circumscriu grans assentaments com Maale Adumim o Ariel, que el govern d'Israel pretenia annexar, o s'endinsa prou a Cisjordània com per complir amb les expectatives de creixement futur d'algunes colònies. A més del seu aspecte brutal –metres de formigó armat i/o filats–, el mur ha tingut conseqüències greus en les vides de molts palestins que han quedat a l'oest de la

“ En alguns casos, els agricultors han quedat separats de les seves terres o dels seus pous d'aigua, i s'han vist obligats a demanar permisos a Israel per poder cultivar.”

barrera, pel que fa a l'accés a serveis de salut, ensenyament, llocs religiosos i contacte amb els familiars. En alguns casos, els agricultors han quedat separats de les seves terres o dels seus pous d'aigua, i s'han vist obligats a demanar permisos a Israel per poder cultivar. Existeixen casos gairebé inversemblants, com petites localitats completament envoltades pel mur, en què es concedeixen permisos per travessar només a un avi de 80 anys que no està en condicions de realitzar sol la collita d'oliva, o en què també hi ha problemes de trasllat de malalts perquè als punts de control no permeten el pas de vehicles. En àrees com Betlem, el mur s'ha utilitzat com a llenç per grafitis, murals i missatges reivindicatius. Com a anècdota, i per a sorpresa del visitant, fins i tot algun propietari de restaurant ha aprofitat el mur per escriure-hi el menú. Durant el temps d'espera per travessar els punts de control – que converteixen en trajectes d'hores recorreguts que podrien fer-se en 20 minuts– no és gens estrany que el xofer de l'autobús baixi del vehicle amb la seva catifa sota el braç per complir amb el rés musulmà, mentre espera el control militar als passatgers.

Un dels llocs on la presència d'assentaments i el mur han tingut més impacte és Jerusalem Est, el lloc que els palestins volen com a capital del seu futur Estat. La zona, que va estar sota control jordà fins a la guerra del 1967, va ser annexada per Israel el 1980, en una decisió no reconeguda com a vàlida per la comunitat internacional. Els palestins nascuts o que vivien a la ciutat van ser considerats com a “residents permanents”, un estatus que no els permet votar en les eleccions israelianes. Un terç dels 70 quilòmetres annexats –sis de zona urbana i 64 de terres agrícoles de 28

pobles palestins veïns– han estat expropiats als palestins per construir-hi 12 assentaments on viuen més de 194.000 colons. Jerusalem Est no es va incloure en la moratòria en la construcció d'assentaments declarada fa uns mesos per l'administració Netanyahu perquè el govern considera que tota la ciutat és la capital d'Israel, de manera que els anuncis sobre l'edificació de nous habitatges a la zona van continuar durant el 2010.⁴ Moltes ONG han denunciat que a més d'afavorir la colonització, les polítiques israelianes han limitat les noves construccions a les zones palestines. Per exemple, han declarat àrees extenses com a “zones verdes” en les quals no es pot construir o han limitat l'autorització de noves construccions, malgrat l'augment de la població palestina. Aquesta situació ha provocat una elevada densitat poblacional als barris palestins⁵ i demolicions freqüents de construccions que s'han erigit sense autorització.⁶ Un cas recent i emblemàtic afecta els pobladors de Silwan, un bigarrat barri palestí ubicat al sud de la ciutat antiga, on 22 habitatges⁷ han rebut ordres de demolició perquè la municipalitat vol construir-hi un parc arqueològic. Les famílies no saben quan s'executarà la mesura i viuen l'espera amb angoixa. “No som delinqüents”, subratlla un dels dirigents del grup afectat, i confessa que han ampliat les seves cases sense llicències després d'anys de sol·licitar-les a la municipalitat sense obtenir-ne resposta. No té problemes amb els israelians, assegura, però sí amb els colons que s'han instal·lat al cor del barri. Silwan s'ha erigit com un polvorí, escenari d'enfrontaments de palestins amb els colons i els guàrdies privats que els protegeixen, en successos que han involucrat a menors d'edat.⁸

La construcció del mur al voltant del terme municipal de Jerusalem definit per Israel també ha afectat milers de palestins residents als barris adjacents. Si tenen permisos per entrar a la ciutat, només poden fer-ho per tres dels 16 punts de control que existeixen al llarg de la barrera, accessos que es poden tancar en qualsevol moment per decisió de les autoritats israelianes i que sovint generen grans retencions. “Les meves filles arriben tard a l'escola gairebé cada dia”, es queixava un palestí. Un recorregut per la zona del mur a Jerusalem Oriental deixa en evidència que el traçat ha servit per excloure de la ciutat barris de majoria palestina i alenir el seu ascens demogràfic. Des de la teulada d'un edifici ubicat a l'oest de la barrera es pot veure com el mur serpenteja per deixar a l'altre costat la zona d'Abu Dis –i l'esquelet de la construcció que havia de ser el Parlament palestí– i per deixar dins alguns terrenys de l'empresari jueu nord-americà i promotor d'assentaments, Irving Moskowitz.

En l'escenari actual són pocs els que aposten per una sortida ràpida i amb èxit de

“ La construcció del mur al voltant del terme municipal de Jerusalem definit per Israel també ha afectat milers de palestins residents als barris adjacents.”

l'atzucac negociador. El govern de Netanyahu ha admès la possibilitat d'un Estat palestí, tot i que desmilitaritzat i sempre que Israel mantingui el control de la frontera amb Jordània. A més, ha posat sobre la taula l'exigència que els palestins reconeixin Israel com un Estat jueu i la realització d'un referèndum davant de qualsevol decisió que comprometi Jerusalem Oriental. El marge de maniobra del govern de Mahmud Abbas s'ha vist erosionat, entre altres raons per les acusacions de corrupció, de complicitat amb Israel en algunes polítiques i per la divisió política entre Fatah i Hamàs, encara que hi ha senyals que el partit islamista podria acceptar un acord amb Israel si aquest s'aprova en un referèndum pels palestins. Davant del bloqueig en el diàleg, els palestins treballen en un "Pla B" que en els pròxims mesos pretendria el reconeixement internacional de l'Estat palestí amb les fronteres del 1967. En aquest context, alguns observadors aposten per la continuació de l'estatu quo –sense que una possible represa de les negociacions signifiqui necessàriament grans transformacions en el terreny– o per modificacions eventuais de l'escenari a causa de la pressió internacional o de canvis en l'escenari regional. Pocs s'atreveixen a descartar de ple un nou esclat de violència directa. "Tampoc es van perdre les anteriors intifades", acoten.

Un dia qualsevol, a la ciutat antiga i emmurallada de Jerusalem, en el trajecte des de la porta de Damasc fins al Mur de les Lamentacions i l'Esplanada de les Mesquites, els comerços del barri musulmà s'han tancat abans d'hora amb motiu d'una marxa de colons jueus. La policia aclareix la zona i custodia el recorregut, mentre els hotels recomanen als hostes no treure el cap. Per les esclatxes d'una finestra de la Via Dolorosa es veu passar els colons, en família, cantant i donant cops a les portes de les cases àrabs. L'endemà, un veí palestí comenta: "Jo preferiria anar-me'n. Tinc quatre fills. Ja vaig passar uns quants anys a la presó després de la segona Intifada i no vull estar a la presó ni un dia més. Però si alguna cosa esclata aquí, a Jerusalem, no sé si podré mantenir-me al marge".

-
- 1 Aquestes dades van ser facilitades per B'Tselem, el Centre Israelità d'Informació sobre els Drets Humans als Territoris Ocupats, en un informe titulat *Ten years to the Second Intifada: Summary of Data* el 27 de setembre de 2010.
 - 2 La primera es va produir durant el mandat britànic sobre Palestina, enmig de creixents tensions entre sionistes i nacionalistes àrabs, i va derivar en l'assassinat de 67 jueus el 1929 i en l'evacuació de la resta de població jueva de la ciutat. La segona va tenir lloc el 1994, quan un extremista jueu va assassinar a trets 29 fidels musulmans durant la celebració del Ramadà, un fet que va derivar en una crida de Nacions Unides per establir una presència internacional a la ciutat.
 - 3 Segons l'Oficina Central d'Estadístiques d'Israel, el 2009 els colons representaven el 6,5% de la població israeliana.
 - 4 Durant el primer trimestre de 2010, l'anunci de l'edificació de 1.600 habitatges nous a Jerusalem Est, que va coincidir amb una visita a Israel del vicepresident dels EUA Joseph Biden a la regió, va motivar la pitjor crisi diplomàtica en dècades entre Israel i Washington i va portar a Abbas a fer marxa enrere en la seva decisió de reprendre les converses indirectes amb Israel. A finals d'any es va anunciar la construcció de 625 habitatges més a la zona.
 - 5 Segons dades aportades per B'Tselem, la densitat de població als barris palestins era d'11 metres quadrats per persona, mentre que a les àrees jueves era de 24 metres quadrats per persona.
 - 6 Segons dades de l'organització palestina Ma'an Development Center, unes 2.000 llars palestines han estat demolides a Jerusalem Oriental des del 1967, mentre que 25.000 més han estat destruïdes a Cisjordània.
 - 7 Originalment, el pla afectava 88 habitatges, però després de les apel·lacions 66 construccions erigides sense permís de les autoritats israelianes es van legalitzar.
 - 8 La imatge d'un nen palestí atropellat per un colon va fer la volta al món l'octubre passat. Segons una investigació de B'Tselem divulgada el desembre de 2010, com a mínim 81 menors palestins han estat arrestats per sospites de la seva participació en el llançament de pedres. Segons l'organització, la policia israeliana ha infringit sistemàticament la llei que garanteix els drets especials als menors en el marc de procediments criminals, ja que molts han estat detinguts de nit o han estat interrogats sense la presència dels pares.